

Heraklit z Efezu (ok. 544-484 r. p.n.e.)

Filozofia przedsokratejska

Pitagoras - Heraklit

- Heraklit nie miał dobrego zdania o Pitagorasie, według Heraklita Pitagoras był „nienasycony wiedzy”
- „wiedza o wielu rzeczach nie uczy rozumności”
- Miał wyniosły i pogardliwy stosunek do innych
- Nazywano go filozofem „ciemnym” tj. niezrozumiałym
- Wygłaszał jedynie sentencje, wzorował się na wyroczniach np. delfickiej

Efez

- Heraklit działał w Efezie (Azja mniejsza)
- Należy do nurtu jońskiego
- Nie doczekał się uznania w Efezie za życia, spotkał się z pogardą i lekceważeniem
- Umarł w nędzy

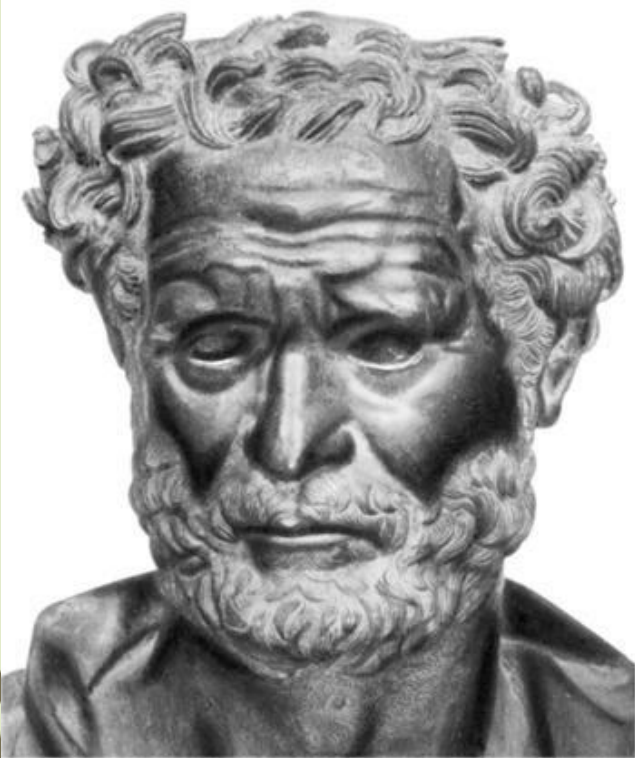

Źródła

- zachowało się 150 sentencji Heraklita, ale już w starożytności dowolnie je cytowano, dlatego nie doszedł do nas prawie żaden dokładny wykład całości jego poglądów
- Diogenes Laertios
- Sekstus Empiryk

Heraklit

Popiersie herkuliańskie

- wszystko powstaje przez wojnę/walkę:
- „należy wiedzieć, że walka jest czymś powszechnym, a czymś sprawiedliwym niezgoda i że wszystko powstaje z walki i z konieczności”
- Pitagoras mówił o harmonii, a Heraklit, że to wojna: równowaga przeciwstawnych sił (metafora łuku 8.10)
- Stabilność nie istnieje, cokolwiek żyje – żyje dzięki zniszczeniu
- Wojna jest dla Heraklita metaforą zmiany w świecie

Heraklit

- **ZMIENNOŚĆ** jest cechą rzeczywistości, bytu
- „Na tych, którzy wstępują do tej samej rzeki napływają coraz to nowe wody”
- Poglądy Heraklita nazwiemy wariabilizmem
- Wiele sentencji Heraklita dotyczy idei jedności przeciwieństw
- Byt to jedność przeciwieństw:
- „Rzeczy przeciwstawne łączą się, a z różniących się od siebie powstaje najcudowniejsza harmonia i wszystko powstaje przez walkę”

ARCHE

- ▶ Podobnie jak Milezyjczycy wierzył w pierwotną substancję, był nią ogień
- ▶ Ogień to symbol natury świata, świat jest wieczny
- ▶ Historia filozofii za Arystotelesem stawiała Heraklita w jednym rzędzie z Milezyjczykami, ze względu na arche, jednak dziś często uważa się, że ogień Heraklita przedstawia nową jakość
- ▶ Ogień stanowi przyczynę sprawczą i wszystko tworzy, jest w ciągłym ruchu czyli jest „wiecznie żywy” i tę siłę cechuje mądrość

Epistemologia – teoria poznania

- Heraklit uważał, że zmysły są czymś złudnym, aby prawdziwie poznawać trzeba patrzeć w głąb siebie
- W fenomenach (rzeczach postrzeganych zmysłowo) zauważał ciągłą zmianę, walczące ze sobą przeciwieństwa
- Fenomeny to „mowa świata”
- Świat fenomenalny to efekt siły pozostającej w nieustannym ruchu. Ta siła to ogień
- Dusza człowieka musi zrozumieć tę mowę wtedy istnieje łączność człowieka ze światem
- Heraklit wychodził więc od obiektywnych fenomenów świata, aby potem przejść do subiektywnych warunków ludzkiego poznania

Logos – λόγος

- Obserwacja fenomenów to konieczny, ale niewystarczający warunek poznania
- Fenomeny mają sens, który należy odkryć
- Tym sensem jest Logos (rozum), który w odróżnieniu od fenomenów jest niezmienny
- Logos nie podlega zmianom, jest ukryty
- Logos stanowi przyczynę ładu całości
- Logos powoduje, że świat jest jednością (jednością w wielości)
- Logos jest zasadą jednoczącą, zasadą spójności świata
- Jedność w wielości to dogmat orficki

Człowiek

- Człowiek powinien poznać Logos świata i odnaleźć w nim samego siebie
- Człowiek ma dwa organy do poznania prawdy o świecie 1) zdolność zmysłowego postrzegania i 2) zdolność rozumowego myślenia
- Jednak, według Heraklita najgłębszą wiedzę znajdziemy w sobie samym
- Ludzki rozum (logos) jest częścią rozumu kosmicznego (Logos)
- Poznać siebie oznacza poznać kosmos
- dusza zbudowana jest z powietrza i posiada sens (logos) większy od samego siebie
- Heraklit chciał odkryć źródło prawdy i w wiedzy w sobie samym
- Genialność Heraklita polega na intuicji jedności, dostępnej rozumowi

Literatura

- ▶ G.S. Kirk, J.E. Raven, M. Schofield, Filozofia przedsokratejska, przeł. J. Lang, PWN, Warszawa 1999.
- ▶ A. Krokiewicz, Zarys filozofii greckiej. Od Talesa do Platona, Pax, Warszawa 1971.